

ПРАКТИЧНА ЛЕКЦИЈА

Përshtatja e mbiemrit me emrin

Kategorija na lekcijata: Mësime të gjuhës shqipe

Përshtatja e mbiemrit me emrin në gjini, numër e rasë dhe nyja e përparme i, e, të, së.

Përshtatja e mbiemrit me emrin

Mbiemri tregon një cilësi të emrit. Në shqip ai **nuk qëndron i pandryshuar**: përshtatet me emrin në **gjini, numër dhe rasë**. Kjo përshtatje është e detyrueshme dhe është një nga shenjat dalluese të shqipes.

Dy klasa mbiemrash

- Të nyjshëm** — shoqërohen gjithmonë nga nyja e përparme *i, e, të, së*: **i mirë, e mirë, të mirë, të mira**. Këtu bëjnë pjesë shumica e mbiemrave të shqipes: *i madh, i ri, i bukur, i vështirë, i lartë*.
- Të panyjshëm** — nuk marrin nyjë: *trim, punëtor, besnik, shqiptar, modern*. Ata e formojnë femëroren me mbaresë: *djalë trim* → *vajzë trime*.

Mbiemri i nyjshëm “i mirë”

Gjinia dhe numri	Forma	Shembull
Mashkullore njëjës	i mirë	<i>një djalë i mirë</i>
Femërore njëjës	e mirë	<i>një vajzë e mirë</i>
Mashkullore shumës	të mirë	<i>djem të mirë</i>
Femërore shumës	të mira	<i>vajza të mira</i>

Nyja ndryshon edhe sipas rasës

Rasa	Mashkullore njëjës	Femërore njëjës	Shumës
Emërore	djali i mirë	vajza e mirë	djemtë e mirë
Gjinore	i djalit të mirë	i vajzës së mirë	i djemve të mirë
Dhanore	djalit të mirë	vajzës së mirë	djemve të mirë
Kallëzore	djalit e mirë	vajzën e mirë	djemtë e mirë
Rrjedhore	djalit të mirë	vajzës së mirë	djemve të mirë

Rregulla praktike: **së** shfaqet vetëm te femërorja njëjës në gjinore, dhanore dhe rrjedhore. Kudo tjetër përdoret **të** ose **i / e**.

Mbiemra të panyjshëm dhe formimi i femërores

Mashkullore	Femërore	Shumës mashkullor	Shumës femëror
trim	trime	trima	trime
punëtor	punëtore	punëtorë	punëtore
besnik	besnike	besnikë	besnike
shqiptar	shqiptare	shqiptarë	shqiptare

Vendi i mbiemrit

Mbiemri qëndron normalisht **pas emrit**: *një qytet i bukur, një ditë e gjatë*. Kur vendoset para emrit, merr vlerë stilistike, poetike ose theksuese: *i bukuri qytet, e madhja ditë*. Ky rend është i zakonshëm në poezi dhe në ligjërimin e ngritur.

Nga letërsia shqipe

Naim Frashëri e ndërton strofën e njohur mbi katër mbiemra të nyjshëm, të gjithë në femërore njëjës, sepse i referohen emrit *gjuha*:

«Gjuha jonë sa **e mirë**! / Sa **e ëmbël**, sa **e gjerë**! / Sa **e lehtë**, sa **e lirë**! / Sa **e bukur**, sa **e vlerë**!»

Vër re se nyja **e** përsëritet para çdo mbiemri — ajo nuk hiqet edhe kur mbiemrat radhiten. Po t'i referoheshin një emri mashkullor, do të kishim *i mirë, i ëmbël, i gjerë*; po të ishte shumësi femëror, të *mira, të ëmbla, të gjera*.

Fjalët sinjalizuese

Shiko mbaresën e emrit para se të zgjedhësh nyjën:

Mbaresa e emrit	Gjinia	Nyja në emërore
-i, -u (djali, libri, zogu)	mashkullore njëjës	i
-a, -ja (vajza, shtëpia, lulja)	femërore njëjës	e
-të, -t (djemtë, librat)	shumës	e + mbiemër me të

Gabimet e zakonshme

Gabim	Saktë	Pse
<i>vajzë i mirë</i>	vajzë e mirë	gjinia femërore kërkon e
<i>djem e mirë</i>	djem të mirë	shumësi kërkon të
<i>vajza të mirë</i>	vajza të mira	femërorja shumës merr -a
<i>vajzës të re</i>	vajzës së re	femërore njëjës në dhanore merr së
<i>një notë e mirë</i> si kundrinor	Mora një notë të mirë.	kallëzorja e pashquar kërkon të
<i>i mir</i>	i mirë	ë-ja fundore nuk hiqet

Provo vetë

1. Kam blerë një shtëpi ____ (i ri). (*të re*)
2. Ata janë nxënës ____ (i zellshëm). (*të zellshëm*)
3. Ia dhashë vajzës ____ (i vogël). (*së vogël*)
4. Këto janë ditë ____ (i bukur). (*të bukura*)
5. Djali ____ (i madh) studion jashtë. (*i madh*)

Burime dhe referenca

- Naim Frashëri, *Gjuha jonë* (nga *Tehajlat*), 1885.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.

ENGLISH FOR LIFE